СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ — OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLIV. Ч. 156. Джерзі Сити, Н. Дж., вівторок, 7-го липня 1936. — VOL. XLIV. No. 156. Jersey City, N. J., Tuesday, July 7, 1936. THREE CENTS

ПОСУХА ЗМІНЮЄ ПЛЯНИ УРЯДУ

ВАШИНҐТОН. — В урядових кругах застановляються над зміною в програмі W. P. A. ізза посухи, що навістила середні стейти. Впродовж шести літ ця посуха вже третій раз навіщує ці стейти. Супроти цього уряд приходить до переконання, що тут треба зробити щось тревалого, щоб охоронити фармерів від чергового нещастя. Гаррі Гопкінс, голова W. P. A., подав плян, щоби фармерів замешкуючих піскову полосу, яка найбільше податлива на посуху, пересилити у інші, вогкіші околиці. Президент Рузвелт правдоподібно одобрить цей плян. Одначе він вимагатиме великих вкладів з боку уряду. Вже тепер обчисляють, що щоби знайти працю тільки для 50,000 фармерських родин, яких посуха вигнала з їх осель, уряд мусить витратити біля $50,000,000.

УРЯД ОБІЦЮЄ ПОМІЧ СТАЛЕВИМ РОБІТНИКАМ.

ГОМСТЕД (Пенсилвенія). — На масовому мітинґу, влаштованому сталевими робітниками, промовляв Томас Кенеді, заступник пенсилвенійського ґубернатора. Він сказав, що якщоби власники сталевих фабрик хотіли усувати з праці тих робітників, що тепер орґанізуються в робітничі юнії, то на підмогу робітникам прийде уряд. Він теж говорив, що робітники мають повне право орґанізуватися у свої союзи і домагатися більшої платні і коротших годин праці. Ті юнії, що їх потворили у себе компанії, Кенеді назвав „незаконними дітьми".

УКРАЇНЦІ З ЕЛИЗАБЕТ ЗДОБУЛИ НАГОРОДИ.

ЕЛИЗАБЕТ (Ню Джерзі).—Четвертого Липня, з нагоди річниці підписання американської незалежности, місто Елизабет влаштувало похід вулицями, в якому попри кількадесять інших національностей, взяли теж участь і українці. Коло міського ратуша відбувся офіційний перегляд тих ґруп і українській ґрупі припали аж дві нагороди. Одна за найкращі строї, а друга за найбільше число учасників та за найбільший порядок в тій ґрупі. Українці з Елизабет цього дня справляли аж два свята: проголошення американської незалежности, а також 12-ту річницю існування місцевого Українського Дому. Вечером мали баль в Народнім Домі, на якім зявилися особисто посадник міста враз з урядниками і там іще раз подякували українцям за їх торжественну участь в поході. Провідниками української ґрупи були Р. Слободян і М. Ґалінович з Елизабет. Місцеві і позамісцеві часописи подали фотоґрафії української ґрупи, як також прихильні описи про неї.

РОБІТНИКИ СТОЯТЬ ЗА РУЗВЕЛТА.

ВАШИНҐТОН. — Предсідник робітничої понадпартійної ліґи, Джордж Бері, подав до відома, що до їх ліґи вписалося вже стільки юнійних провідників, що вони уявляють собою 2,000,000 орґанізованих робітників. Всі вони будуть голосувати на Рузвелта. Беручи під увагу це, що ця ліґа недавно зорґанізувалася, Бері предвиджує, що в наступних виборах все орґанізоване робітництво піде голосувати на Рузвелта.

НЕЩАСЛИВІ ВИПАДКИ ПІДЧАС СВЯТА.

ЛЕКСІНҐТОН (Мішіґен). — В часі святкування Свята Незалежности чотирьох мужчин поїхали на озеро Гурон, щоби звідтам пускати „фаєрверки". Однак через необережність вони запалили нараз цілий запас, що знаходився у човні, й спричинили тим вибух, який двох з них убив на місці. Знову ж в Фіндлей, Огайо, того дня трісла серед публики бомба, яка повинна була експльодувати високо у воздусі, і ранила 16 осіб.

ПІДСУМКИ ВИПАДКІВ В 1935 РОЦІ.

ВАШИНҐТОН. — Американська Рада Безпеки подала до відома, що за її обчисленням впродовж 1935 року згинуло від нещасливих випадків в Злучених Державах 100,000 осіб. Крім цього 9,340,000 було ранених. Найбільше число вбитих є від автомобілів, бо аж 37,000 осіб. Відтак йдуть випадки домашні, як попечення, затроєння ґазом і т. п. Їх було 31,500. Після цього йдуть випадки на залізницях, купелях, вогні і т. п. Матеріяльні втрати, получені з цими випадками, виносять $3,450,000,000.

ЗНАЙШЛИ ЗАКОПАНІ ГРОШІ.

ТИПТОН (Айова). — Три брати Іверс дістали у спадку по свойому вуйкові 800 акрову фарму. В часі обрібки поля вони викопали залізну скриню, в якій було сховано $234,000. Ці гроші заховав був їх вуйко, старий дивак, який перед смертю про ці гроші не згадав нікому. Тепер брати Іверси орґанізують цілу виправу, бо догадуються, що їх вуйко мусів десь заховати ще більші скарби.

ЗВИЧАЙНИЙ КІНЕЦЬ ЗАБАВИ З ҐРАНАТОЮ.

В Сільці під Станиславовом школярі Микола Коник і Семко Олійник бавилися знайденою старою ґранатою. Ґраната вибухнула й розірвала Коника на шматки, а Олійник тяжко покалічений умер до пів години. Поранило ще різника Шльому Ерліха, що туди переходив.

ДЕ НІМЦІ ТОГО НАВЧИЛИСЯ?...

Польська преса обурюється, що німецький уряд масово перемінює назви польських осель на польськім Шлеську на німецькі.

ЩУР ВКУСИВ НА СМЕРТЬ.

Поганою смертю помер 27-літній муляр Ґреґорідес у Відні. Його вкусив щур, як він працював у каналі, а з рани кинулася ґанґрена.

ЗА ОБРАЗУ ПАПИ.

За образу папи три місяці арешту дістав вільнодумець Фльорищак у Познані. Суд скваліфікував його образливі вислови на адресу папи як образу голови чужосторонньої держави. Фльорищак переречив, що папа є головою держави й покликував на свідків самі високі фіґури: кардинала Ґльонда, Мусолінія, мін., Ідена, Ліґу Націй... Суд відкинув цей внесок; у мотивації зазначено, що хоч Фльорищак відзначений за хоробрість у польських війнах 1918-20 рр., то такі вислови як „жебрак у тіярі" мусять бути карані.

ЖИВИЙ ЖИВЕ ГАДАЄ.

На похороні дідича Яра в Варшаві свояки не могли погодитися, як поділити маєток. Таки в каплиці св. Духа, де спочивало тіло, прийшло до сварки, а вже бійка відбулася перед каплицею; пять учасників було поранених. В міжчасі жалібники поховали небіжчика.

ЗА ПОРАХУНКИ ОБУХОМ.

Окружний суд у Стрию засудив Ілька Андрушкова на 4 роки тюрми за те, що він у сварці із своїм сусідом Миколою Возним ударив його обухом і Возний від того вмер.

ЗОЛОТО В ЕТІОПІЇ.

До Риму повернувсь італійський ґеольоґ, проф. Фабіяні, що був провідником наукової виправи, яка йшла слідом за італійською армією і досліджувала ґеольоґічну будову здобутих країн. У своmу звіті він подав цікаві подробиці щодо мінеральних багатств Етіопії. Проф. Фабіяні ствердив велику скількість золотого піску в руслах рік: Ансеба, Ґаш, Мареб, Такаце й Уолеґа. Також у провінції Джіма на дні гірських потоків знайшов грудки золота, що важили кілька ґрамів. Досі, при примітивнім способі перемивання золотого піску, продуковано в Етіопії коло 700 кг. золота річно. Проф. Фабіяні запевнює, що до двох років ця продукція побільшиться до 10 тисяч кг. річно. Не дивниця, що в цілій Італії виступає велика горячка золота і багато італійців голоситься на кольоністів до Етіопії.

ПОВІСИЛИ ВБИВНИКА.

У тюрмі Сен Квентін у Каліфорнії повісили вбивника одної молодої дівчини, Алберта Волтера. Перед смертю вбивник сказав, що вповні заслугує на те, щоб його повісили. Він висказував тільки здивування, чому він сам цього не зробив і не відібрав собі сам життя.

ЖИДІВСЬКА СТАТИСТИКА.

Як стверджує урядова статистика, в Польщі живе коло 3,200,000 жидів, творячи 10 прц. населення держави. Жиди живуть переважно по містах. У 652 містах Польщі, що начисляли 6,658,500 мешканців було 2,138,160 жидів, отже 32 прц. У 1925 р. найбільше мали їх Варшава (310,000) і Лодзь (156,000). Процентово найсильніше обсаджені жидівським елементом були Білосток (52 прц.), Люблин (40 прц.), Вильно (38 прц.), а щойно по тих містах ідуть Лодзь (35 прц.) і Варшава (33 прц.). 40 прц. жидів живе з торговлі і промислу. Але й деякі ремесла опанували жиди. Нпр. у Варшаві між фабрикантами шапок і капелюхів є 95 прц. жидів, між годинникарями 86 прц., між кравцями 68 прц.

БОЛЬШЕВИКИ ПРИЙМАЮТЬ ЛІКАРІВ ЖИДІВ.

Совєтський уряд позволив осісти в Совєтах 80 лікарям жидам, що виеміґрували з Німеччини. Досі дали большевики пристановище 70 жидівським лікарям з Німеччини. Крім того 50 студентам медицини з Німеччини позволили большевики кінчити медичні студії в Росії.

„ҐОРЛІВИ ОБРОНЬЦА".

В Торуні арештували годинникаря Шармаха за влом до костела та крадіж хреста і золотих цвяхів з хоругви. По Шармахові того не сподівалися, бо він від років велика фіґура в ендецькому таборі, а ще 3. травня ц. р. склав урочисту присягу, що буде жити й діяти як „ґорліви оброньца вяри і косьцьола".

УБИВСТВО.

В Мінську Мазовецькому Лейба Хаскелевич застрілив вахмістра 6. п. уланів, Яна Буяка, внаслідок особистих непорозумінь. Убивника арештовано. У звязку з убивством прийшло до протижидівських заворушень. Кількатисячна юрба била шиби в жидівських домах і крамницях і нищила їх. Підпалили один кіоск, а один жидівський домик струтили до ріки. Було 41 жидів ранених. Спокій привернула щойно поліція, що приїхала автами з Варшави.

АДВОКАТ ПОЛОМИВ РУКИ.

Адвокат-жид д-р Равх їхав фірою з Ґвіздця до Коломиї. Коні сполошилися від авта, віз перевернувся й д-р Равх зломив собі руки. Його відвезли до шпиталю.

АРЕШТУВАЛИ СЕРЖАНТА.

З доручення прокуратора військового суду в Перемишлі арештовано сержанта Міщака, що як платник 3. п. львівських стрільців спроневірив кількадесять тисяч злотих.

З ПРИКОРДОННОЇ ХРОНІКИ.

Румунські пограничники застрілили коло Гриняви, пов. Косів, селянина Михайла Федорчика. Його підозрівали в пачкарстві.

ПРИСУД НА ДЕФРАВДАНТА.

Окружний суд у Золочеві засудив бувшого секретаря суду в Глинянах, Яна Плюшинського, на 5 літ вязниці і втрату громадянських прав на 10 літ за спроневірення й фальшівництво, які управляв довгі літа.

НОСИВ ВОВК...

На хату Адама Гарасима в Плоскім на Холмщині напали два опришки. Гарасим підняв ґвалт. Один опришок утік, другий сховався в стайні. Гарасим закликав побережника Муржача, узброєного рушницею, зловили злодія і повезли на поліцію. По дорозі арештант несподівано вдарив побережника кулаком у щоку й кинувся тікати. Побережник стрілив навздогін, злодій упав з окровавленою головою. Побережник з Гарасимом спровадили поліцію та злодія не застали; він десь щез. На пятий день після того знайшли в недалекій стирті трупа постріленого опришка. Це був відомий на Холмщині бандит Парчинський.

НАСЛІДКИ ГРОМУ.

В часі бурі, яка перетягла над станиславівським повітом, ударив грім у мешкальний дім Михайла Ковальського в Старуні. Повстала пожежа, що знищила цілу загороду. — Підчас бурі на пасовиську села Рудня, луцького повіту, грім убив двох 12-літніх пастухів і три корови. В осаді Дубин, пов. Равич, грім спалив старий деревляний костел.

СОНЯШНА МОВА В ТУРЕЧЧИНІ.

Підчас лінґвістичного конґресу, що відбудеться в серпні ц. р. в Анкарі, головним предметом дискусії буде теорія т. зв. соняшної мови. Так мають назвати турецьку мову. Визначні турецькі лінґвісти мають предложити свої тези, доказуючи конечність ввести загальну соняшну мову.

МАНДРУЮЧИЙ ГРІШ.

В трьох останніх роках жидівські еміґранти з Польщі перевезли до Палестини звиш 265 міліонів злотих у чужих паперах, чи грошах. Це дає на одного еміґранта пересічно приблизно 3 тисячі злотих.

МЕШКАЛИ В ГРОБІ.

Мешкання у гробі викрили на цвинтарі у Скочині, пов. Калуш. В гробниці родини Ґурських, де були тільки три домовини, було настільки вільного місця, що замешкала в ній ціла родина жебраків, а саме Ян Вельґус, його жінка Агнішка та двоє дітей. Щоб дістатися до гробниці, вони відсували плиту і по драбині сходили до середини. У гробниці знайшли ціле господарство Вельґусів: сінники з соломою, постіль, кухонну посуду, а навіть гармонію. Як виказало слідство, родина мешкала там чотири тижні.

НУЖДА ПРИЧИНОЮ СЕЛЯНСЬКИХ РОЗРУХІВ В ГАЛИЧИНІ

ЛЬВІВ. — Урядові комунікати хочуть звалити вину за вбиття 15 селян на комуністів, кажучи, що це вони підбехтали селян до виступу проти сезонових робітників. На ділі справа малася так, що селяни, не маючи самі засобів до життя, не хотіли допустити до цього, щоб дідичі спроваджували голодуючих селян з гір, щоб мати тим робом робітника, що буде робити майже задурно. Поліція, що стріляла до селян і 15 з них вбила, а многих ранила, виправдується, що робила це для — самооборони.

НАРІКАЮТЬ НА ЛИТОВЦІВ.

ВАРШАВА (Польща). — Нема дня, щоб польські ґазети не принесли якоїсь новинки з Литви, в якій не булоб нарікань на „гнет" поляків з боку литовців. Тепер пишуть, що Литва наложила такий високий податок на чужоземців, що поляки не можуть вже довше вдержатися на литовській землі й мусять іміґрувати — до Польщі.

ЗАЛІЗНИЧА КАТАСТРОФА В ПОЛЬЩІ.

ВАРШАВА. — Поїзд, що їхав з Варшави до Познання, вискочив з шин, наслідком чого було двоє осіб убитих, а 13 ранених.

СКІНЧИЛИ З ЕТІОПІЄЮ І МАНДЖУРІЄЮ.

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — Ліґа Націй позбулася двох великих клопотів, а саме справи Етіопії й Манджурії. Не вирішено їх так, як цього вимагалаб справедливість і як постановляють статути Ліґи. Та Ліґа тим дуже не клопочеться. Ті, що нею верховодять, виправдують себе тим, що треба всі сили Ліґи звернути на европейські справи, бо ті ближчі.

НОВИЙ КЛОПІТ.

ЖЕНЕВА. — Ліґа Націй матиме незабаром новий твердий оріх до розкушення, а буде ним справа Данціґу. Президент данціґського сенату Артур Ґрейзер виголосив на Раді Ліґи таку бундючну мову, яка не заповідає нічого доброго. Він заявив без обиняків, що вже треба раз скінчити з вмішуванням Ліґи в справи Данціґу і усунути з міста Великого Комісаря Ліґи. Нема сумніву, що ця заява, яку вважають провокацією, була зложена теж і в порозумінню з Німеччиною. Але й Польща грає тут дивну ролю, бо її заступник не протестував проти заяви Ґрейзера, а знову цей останній домагався, щоб справу Данціґа дати до вирішення: Німеччині й Польщі. Найбільше затрівожена цею справою Анґлія, яка віддала тепер цю справу до розгляду комітетови, в якім засідають заступники Анґлії, Франції і Портуґалії. Та остання є по стороні Анґлії.

СОВЄТИ ПРОТИ „ПЕДОЛЬОҐІЇ".

МОСКВА (Росія). — Большевики зачали гостру кампанію проти нової системи в школах, яку ввели педаґоґи, що належать до „мозкового тросту"; а згідно з якою клясифікують дітей по школах на „спосібних" і тих, яким приходить наука тяжко, які не роблять в науці добрих поступів і є або „невдачниками", або мають „зле поведення". Ця друга кляса, це ніби упосліджені, яких треба вчити на інший лад ніж спосібних учнів. Таке каже „мозковий трост", а нововидане большевицьке розпорядження твердить, що це є націстична наука про вищі й нижчі кляси, яка не має нічого спільного з фільософією Совєтів. Це тільки в Америці, пишуть совєтські ґазети, ломлять собі по школах голови над цею дурною теорією.

НОВИЙ „ҐІБРАЛЬТАР".

ЖЕНЕВА. — Виходить, що Італія не задоволиться Етіопією. Вона таки має ширші пляни. А це видно по тім, що вона взяла в посідання малесенький островець, який знаходиться при вході в Червоне море й задумує його окріпляти. Це може мати в будучому таке значіння, що морський звязок Анґлії з Індією через Середземне море буде залежний від доброї волі — Італії. Інакше Анґлія буде змушена доїжджати до Індії оплиаваючи спершу Африку, себто вернути до цього часу, заки прокопано Суеський канал.

ЧАСОПИС БЛЮМА ДОПУЩЕНИЙ В НІМЕЧЧИНІ.

БЕРЛІН. — Як відомо до Німеччини цензура не допускає соціялістичних і комуністичних заграничних ґазет. З цього боку викликало сензацію зарядження влади, яким допущено соціялістичний паризький часопис, що являється речником теперішнього премієра Блюма. Кажуть, що це сталося тому, що Гітлер хотів зреванжуватися Блюмові за його теплі слова, звернені в сторону Німеччини і Гітлера.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 3, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ДЕ КОРОТКО, ТАМ РВЕТЬСЯ

Пятнацять селян згинуло в селянських заворушеннях під Польщею, а польська телеграфічна агенція, що звичайно спішиться подавати з Польщі вістку, як який полковник чихне, ані словом не мрукне.

Якби не новинкарська агенція **Associated Press**, то ми в Америці й не знали би про таку подію так, гейби ця подія не мала ніякого суспільного ні політичного значіння, гейби хтось 15 мух убив.

Тимчасом усякому, що має хочби найменший політичний глузд, знає, що ця подія має суспільне й політичне значіння, і то не мале.

Упали селянські трупи з рук польської державної поліції. Впали підчас селянських заворушень. Ці заворушення виникли на тлі жнив, а саме тоді, як дідичі спровадили на жнива робітників з інших околиць краю. Можемо собі представити положення. На жнива приходять спроваджені дідичами рільничі робітники з інших місцевостей. Місцеві селяни, що сподівалися збирати жнива з двірських ланів, протестують, а коли це нічого не помагає, не пускають чужих робітників до роботи. Пан викликує державну силу. Приходить державна поліція. Починається „вспокоювання", приводження ладу й порядку. Славна польська „пацифікація". Поліція стріляє. Падуть ранені. Падуть трупи. В околиці Руди було 8 убитих, 10 ранених. Коло Пшеворська 7 убитих.

Справа, очевидно, ще не скінчилася. Польський уряд не подарує селянам „заворушень", чи „бунту". Підуть іще арешти, суди, присуди. Будуть іще напирати кримінали. Може й виставлять шибеницю.

Та чи винуваті ті селяни, що їх тепер ранили, вбивали, що їх будуть судити, що їх іще будуть арештувати, що їх будуть вішати? Що заставило цих селян піти проти чужих сільських робітників? Релігійна ріжниця? Ненависть до чужого? Адже приходили до галицьких сіл нераз на жнива робітники з інших околиць, і не любили це місцеві селяни, що ждали самі заробити собі на жнивах на ланах, алеж досі ніколи ця ворожнеча не доходила до таких границь. Чому тепер селяни розілися до того, що не пускали чужих робітників на лани? Хто пігнав селян до цього?

Ми знаємо, хто: Цар-голод!

А через що цар-голод таку силу дістав під польським урядом? Через те, що польська держава лишила селян безземельних, через те, що вона не вирішила земельної потреби. Через те, що вона лишила селян без землі, без варстату праці.

І не тільки що не дала землі, але й ще забрала від нього всі його зарібки під покришкою прерізних податків. Ці податки пустила не на допомогу потребуючим, але на вдержування великої армії, на вдержування коштовного, а непотрібного урядничого апарату, на удержання великої маси поліції й тайних шпіонів, щоби хоронитися перед народніми масами.

Винуватим за селянські трупи є польська держава. Нині ця держава лютує над селянами. Нині вона стелить трупи, будує шибениці. Але прийде час, що селяни виставлять таку шибеницю, що на ній прибють цю Польщу.

ДАЙТЕ ПРАВИЛЬНУ СТАТИСТИКУ!

У 1935 року вийшла в Києві груба книжка українською мовою під назвою „Народне господарство УСРР". Так уже здавна повелося, що совєтська статистика є знаряддям політики комуністичної партії. Тут є повний розрахунок большевицької диктатури: вдарити „по голові" сухими числами, розміщеними по таблицях, щоб зробити враження й на недовірливатих економістів. Люди не вірять тепер словам, але числам вірять більше. Зрештою статистику фальшують у всіх країнах без вільної преси та без громадської контролі, як наприклад, у Німеччині, в Італії і в інших.

Звичайно, київська комуністична статистика показує, що на совєтській Україні „все гаразд: фабрики працюють, всюди кипить „веселе й щасливе життя", з наказу самого Сталіна.

Але уважне око знайде в цій книзі деякі сторінки, що руйнують ідилію совєтського добробуту й поступу. Ось, наприклад, числа про населення України. Дивним дивом, у цій статистиці числа про людність совєтської України подано тільки до 1. січня 1933 р., хоч усі інші дані доведені до р. 1935.

Сумні ці числа. Вони свідчать, як німі українські могили в степах про боротьбу, страждання і смерть міліонів нашої нації. 1914 р., перед світовою війною, на теперішній території совєтської України **було 26 міліонів 798 тисяч населення.**

Світова війна вирвала багато молоди в цвіті віку. Але втрати світової війни — це ніщо, коли порівняти їх з кривавими жертвами в роках революції та визвольної боротьби. Міліони мусіли загинути від терору німецько-гетьманського (1918 р.), в повстанніх і війнах 1919—20 рр. та ізза голоду і пошестей 1921—22 рр. Це привело до того, що протягом десятьох років (1914—1923) число населення совєтської України зменшилося майже на пів міліона! Але наш нарід мав силу пережити цю катастрофу. Уже 1923 р. жило на Україні 29 міліонів і 43 тисячі людей, а 1932 р. прибув ще один міліон, так що українську людність обчислили на 30,254,700 осіб. Але прийшла **„генеральна лінія"**, примусова колективізація, нове **загострення терору**, засилання сотень тисяч українців на Московщину, нарешті голодова катастрофа. І знов головні жертви заплатило українське село. 1929 р. на селах совєтської України було 29,905,000 людей, а **1933 р.** тільки 29,742,700. Отже за 4 роки зменшення.

Правда, совєтська статистика показує, що від 1929 до 1933 р. населення українських міст зросло майже на 1,800,-000 осіб. Певно між ними є багато Українців, що покинули село, але знаємо, що Москва старається українців до міст не пускати. Отже значна частина цього приросту в містах — неукраїнська. Ось чому „Народнє господарство УСРР" не дає відомостей про національний склад людности совєтської України. А що спустошення України після „першої пятирічки" було найбільше, то совєтські статистики рішили не публікувати нічого про рух населення після 1933 року.

Дайте правильну статистику! Хочемо бачити й знати, що зробила Москва з українським народом, хочемо знати наші втрати і невинні, вимушені жертви для ненаситного московського Молоха.

Статистик.

ЗАВЯЗКА ДРАМИ

Перші тижні нового французького уряду позначилися цілою низкою нових законів на користь робітництва. 40-годинний робучий тиждень, побільшення заробітної плати, платна відпустка, поширення соціяльного забезпечення і т. і. Всі ці закони мають своє додаткове значіння, бо й цій ділянці треба було певних реформ, на які чомусь ніяк не могла спромогтися правиця. Одначе робітництво задоволилось лише частинно вдоволенням. Зменшення годин праць його ніяк не задоволяє. З другої сторони уряд узяв під увагу тільки фабричне робітництво, не звертаючи найменшої уваги на сільське робітництво, яке в дійсности більше терпить від міського пролетаріяту. В цьому ігнорантському відношені до сільського робітництва є певна схожість теперішнього французького уряду з московським большевизмом і цілковита відмінність з еспанським соціялізмом, який головну увагу звертав на селянство.

Велике нагромадження французьких капіталів дає спромогу урядові продовжувати свої пляни. Ще в минулому році було стверджено, що у французьких банках призбиралось 26 міліярдів, які не мали найменшого примінення, бути, кажучи французькою мовою, „бльоковані". Одначе вкупі з цим дефіцит державного буджету в 1935 році виносив коло 10 міліярдів франків. За перше півріччя 1936 р. він уже виносить 7 міліярдів франків. Загально в 1935 році пасиви державної скарбниці виносили 18.5 міліярда франків. Державна скарбниця з приходом Блюма до влади була не тільки порожня, але попередній уряд Сара мусів затягнути позичку в Англії, щоби покрити біжучі потреби держави.

Нічого дивного, що при такому фінансовому стані око нового уряду звернулося в напрямку **приватного капіталу, на який уже й простягнули** руки. Бо легко можна узаконювати ріжні нові закони, легко можна **вносити реформи**, але для цього необхідні великі суми гроша. Одначе потягнення нового уряду пригадують фінансову політику колишнього уряду Еріота, що латав державні фінанси при помочі конверзії довгів та випущенням кількох міліярдів дзвінкої монети, на яку держава не має ніякого покриття. Уряд Думерга був змушений затягнути внутрішню позичку в сумі 5 міліярдів франків, щоб хоч частинно покрити видатки держави. Уряд Блюма шукає 14 міліярдів у приватному капіталі, яких потребує для держави. Щоб їх здобути, уряд запевне пустити в обіг тих 26 міліярдів, що своєю чисельністю загатили фінансовий рух, мов весняні криги біг ріки. Безперечно, що так довго, як вистарчить приватного капіталу, можна в ріжних формах його зужити, але це до певної міри нагадує політику московських большевиків, які, виповівши війну капіталові, зуміли його впродовж короткого часу знищити на цілій території московської імперії.

У фінансовій ділянці до цього часу уряд мав свою більшість у парляменті, чим до певної міри мусів заімпонувати навіть правим партіям. Але чи на довго? **Треба знати, що провідники французького робітництва не є ніякими пролетарами. Все це переважно люди заможні, або люди, які досягнули доброго матеріяльного стану, стоячи на чолі робітництва.** Якеж буде їхнє становище, коли врешті прийдеться жертвувати своїм власним майном? А треба мати на увазі, що радикал-соціялістична партія, що творить тепер разом з партією Блюма урядову коаліцію, має в своїх рядах навіть міліонерів, великих купців, промисловців, фінансистів та поміщиків.

Але завязка наближаючоїся драми не лежить у цій ділянці. Вона в політичній. Це потвердив недавно Тарде в своїм публичнім викладі, це дуже добре зрозумів теперішній уряд. Поквапно він видав декрет про розвязання „Кроа де Фи", „Жинес патріотік", „Парті насіонал корпоратів", що всі разом обєднали в собі біля два міліони молоди, та бувших військовиків, прекрасно зорганізованих та здисциплінованих. Хибним булоб думати, що цим декретом ті організації перестали існувати. Вони продовжують свою діяльність, як і продовже перед кількома місяцями розвязана „Аксіон франзес". Очевидно їхнє існування стає **нелегальним** і в цьому власне криється найбільша небезпека для теперішнього уряду. Він має за собою робітництво, але має проти себе всіх патріотів, фанатиків і напевно подавляючу більшість старшинського корпусу, а навіть і рядового вояцтва. А справжнім уже пострахом для всіх лівих є герой світової війни, оборонець Вердену, маршал Петен та співтворець перемоги Антанти генерал Вейган, бувший шеф штабу маршала Фоша. Обидва генерали користуються безмежною пошаною й сліпим послухом цілої армії.

До цього часу, за винятком кількох дрібних сутичок, у Франції панує спокій. Коли не прийшло до зударів при перших почнинах уряду, то це завдячується тільки відмінній тактиці французького робітництва. Якщо воно булоб кинуло фабрики й вийшло демонстративно на вулиці, зудар і грізний вибух був неминучий. Сотні тисяч робітництва, що перебувають у Парижі, сиділи в своїх фабриках і не давали найменшого протексту для виступу правих угруповань. Але перший подув загальної паніки пройшов міліонами паризького населення. Люди поквапно купували більшу скількість харчів, бажаючи забезпечити себе бодай у ці найнеобхідніші речі, а коли продавці відмовлялися задовольнити їхні потреби, паніка ще більш огортала населення.

Наслідки **нелегальности** правих угруповань починають уже себе виявляти. В Марсеї відбулася вже крівава бійка між прихильниками обидвох крайніх напрямків. В Кин „Кроа де Фи" відбув велику демонстрацію, проти волі урядових чинників. Але до загальної реакції ще далеко. Вона прийде щойно тоді, коли наслідки нових реформ відчують дрібні промисловці, купці та селянство. Тому й праві, тепер нелегальні угруповання, виявили не тільки зручність своєї тактики, але й водночас дали доказ, що їхнє членство є також добре здисципліноване й не буде самочинно виступати та давати противникові бука в руки. Завязка драми вже є, але нема ще пригожого менту для її розвязки. Тільки дальший хід подій поставить її на порядок дня.

Ол. Бойків (Париж).

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ.

Р. П., Пасейк, Н. Дж. — Ви порушили цікаву бизнесову справу. Але в такім виді як вона подана, вона багато не вияснює. Краще розповісти, як було дійсно з бизнесом, а тоді буде можна виробити собі ясний погляд як про цей бизнес так і перепони. Можна розумітися на бизнесі й теж втратити. Можна провалитися через конкуренцію з боку інших і т. п. Це теж треба мати на увазі. При тім треба вважати, щоб не згадувати імен, особливо тих, через яких потерпілося в бизнесі, бо такі заввагі можуть втягнути газету в судові процеси. Якщо будете придержуватися тих заввагі, радо помістимо допис на цю тему.

ДАЛЬША ПОМІЧ ПОВЕНЯНАМ.

Обєднання переслало повенянам $300.49 у таких громадах: Гвілінг, Вест Вірджінія, $75; Норт Сайд, Пітсбург, Па., $75; Джанставн, Па., $50.49; Гартфорд, Конн., $50; Бресляв, Па., $50.

Вартоломей Евтимович.

ВІЙСЬКО

І НАЦІОНАЛЬНО-ПОЛІТИЧНЕ ВИХОВАННЯ.

(Передрук із львівського часопису „Новий Час").

(3)

Передвоєнна українська інтелігенція, навіть у тій своїй частині, що в рр. 1914—1917. одягла була офіцирські відзнаки, вихована в російській школі та окружений й мимоволі перейнявшися їхнім безхребетним світоглядом та симпатіями, мала виразно демократичне, а часто й соціялістичне забарвлення, властиве загально-російській інтелігенції. Як ще й личить соціялістам, була пацифістична й антимілітаристична. Її національна свідомість у відповідальних 1917—1919. роках ще не зросла й не окріпла настільки, щоб інтелігенція та могла мислити українськими державницькими категоріями — не доросла до патріотизму. Наладована ворожістю до царського режиму, вона дивилася на військовість — на офіцирів, військо, жандармерію, поліцію, й т. п., — як на підпору того зненавидженого режиму.

У відношенні до царату й московсько-російського державного апарату ворожість ца була й оправдана й на місці, але... через брак державницького вироблення й змислу наша передвоєнна інтелігенція ворожість свою безкритично перенесла й на власну військовість і зберегла цю ворожість і донині. Вона й донині сплачує данину свойому несвідомому московофільству. Була й є більш соціялістична, ніж українська.

З наведених прикладів-фактів видно, що не такий чорт гидкий, як його малюють позлохливі соціялістичні богомазни. Передбачуючи розвиток подій та думаючи категоріями патріотично-державницькими, українська демократія зперед 1914. р. не повинна була підпорядковувати шкідливого антимілітаризму та іншого „непротивлення злу", не повинна й не сміла була відкидати з будови того каменя, „іже бисть во главу дома". Навпаки — повинна була українську національно-революційну ідею нести в найздоровіші фізично й морально маси українського юнацтва, зібраного в армії, повинна була в армії тій здобувати впливи й творити силу — понинна була українізувати її так, як це в міру своїх можливостей робили: генерал М. Драгоміров, полк. Остафієв, П. Богацький, брати Шаповали й багато інших, нам незнаних. Бо... чого варта найкраща політика, коли вона не спирається на власну збройну силу?!

Можливості працювати для українського визвольної ідеї на полі військовости в рядах царської армії перед роком 1914. були величезні й траплялися на кожному кроці, надто взявши під увагу, що після японсько-російської війни армія та перейшла до територіяльної системи комплектування, отже, що в більшості, як кажуть, стояли в Україні, переважав елемент український. Про призначення до полку в армії царській рішала висота випускної ноти т. з. чинник, залежний від кожного кандидата — треба було тільки добре вчитися. З вибухом війни можливості ці ще й зросли. Інша річ, що можливостей тих не бачили люди короткозорі, як нині заперечують їх люди сліпі чи несумлінні.

Не беруся судити про причини, завдяки яким на українство в арешті царським дивилися, зрештою, так легковажно-потурливо. Можливо тому, що перецінюючи власні сили, не доцінювали скритих можливостей українства, можливо й тому, що український елемент у тій армії представляв найкращий матеріял службово-бойовий, якому багато прощалося; не виключене, що причинилася до того вироблена репутація... „самоотверженних малоросян".

Щоб не зроблено мені закидів у критиці нашої передреволюційної інтелігенції пост-фактум, то дозволю собі пригадати заклик — неоправджену надію Тараса Шевченка в його „Чигрині":

„Може зійдуть і виростуть
Ножі обоюдні;
Розпанахають погане,
Гниле серце, трудне
І вицідять сукровату
І наллють живої,
Козацької тої крови
Чистої, святої".

До змілітаризування світогляду та самої української нації закликав Т. Шевченко ще в р. 1844! А слова — накази Тарасові — зобовязують і будуть зобовязувати вічно! — Вони наказують дивитися на військовість як на основу насамперед нашого національного Духа Генія!

Не знаю, від кого довідалися наші універсальні писаки, що „старшину армії виховували так, щоб вона з призирством ставилася до кожного не військового: „шпака", „цивіля", „шляпи" і т. д.

Мій курсовий офіцир в Чугуєвській школі, капітан ґвардії П. Ів. Ашахман, в р. 1919. командант 2-го рекрутового полку української армії, нас учив: „Ви — майбутні старшини. З честю носіть це лицарське звання. Яко такі — завжди будьте сміливі й одважні, але не смійте бути зухвальцями чи нахабами, бо зухвальство — то одвага плебея. Будьте твердими й незломними, але не смійте бути брутальними, бо то — твердість хама. Будьте чесними, але ніколи до перебільшення, бо то —чемність льокая. Будьте мудрими, але ніколи не розумничайте, бо то — мудрість півголовка. Високо несіть голову, але не задирайте носа, бо-так роблять тільки вискочки! Ви — люди товариства; в товаристві доведеться часом випити — коли можете, пийте, стільки і доти, доки це справляє вам приємність, але не смійте напиватися, бо пяний старшина — це ганьба для всієї армії; коли не можете — не смійте випити й краплинни. Хочете, щоб вас шанували — шануйте інших. Памятайте, що старшина — це мужеська, це лицарська частина свого суспільства, а це зобовязує. Памятайте, що старшина пішов до війська з власної волі — служба для нього — це обовязок його гонору! Памятайте, що старшина 24 години на добу служить Батьківщині. Не забувайте, що на нас дивляться всі невійськові, які часто нас не розуміють і через це часто не люблять — памятайте про це особливо й будьте для них за найкращий взірець усього найкращого, що є в людині. Нехіть до себе в колах цивільного суспільства ви повинні переборoти вашим джентельменством. Про ваші обовязки підвладних ви мусите знати зі статутів. Головне — любіть салдата — й цініть у ньому людину". — Де тут хочби найменший натяк на призирство до невійськових? — Іншої науки за два роки перебування в Чугуєвській Школі я ні від кого не чув! Вона може існувати хіба в отроєній фантазії непоправних пацифістів антимілітаристів, або про них говорить Шпенглер, що „пацифісти — це духові провідники феллахства" — того феллахства, яке так гнівно картала в українця Леся Українка!

Є, щоправда, одна риса, характеристична для кожного доброго старшини—по невблаганих приписах кодексу чести не сміє він дозволити, щоб його, а в його особі й військовість, хтось образив. Через це саме старшина не сміє — кодекс чести того вимагає, — насамперед не сміє давати причини до образи, а колиб факт образи всеж ставсь, то мусить старшина негайною, бо спізнитися не сміє, — на образу зареагувати чинно й моментально. — Цього не можуть зрозуміти не-військові.

Кавова фільософія.

— Кава це страшно дурний напиток.
— Чому?
— Перше палять її, щоб була чорна, а потім доливають молока, щоб була біла, мішають з цикорією, щоб була гірка і додають цукру, щоб її осолодити. Вкінці гріють її, щоби була гаряча, а потім дмухають, щоб остудити.

Мешканевий голод.

До крамниці з радіоприладдям входить клієнт і повертається до купця:
— Прошу мені дати радіоапарат, але на короткі хвилі, бо я маю дуже тісну хату.

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

МУРИНСЬКИЙ ЮВИЛЕЙ.

Нюйорські ґазети розписалися минулого понеділка широко про 25-літній ювилей мійського поліцая Семюела Бетела.

Бетелові справлено ювилей за те, що він був поліцаєм 25 літ. Він дослужився ранги поліційного серджанта, а накінець поліційного поручника.

Відомо, ювилеї справляється людям, яким ювилеї належиться, а ще частіше людям, яким ювилеї не належаться.

На перший погляд ока могло би здаватися, що служити при нюйорській поліції не є таким великим ділом. Адже служить при ній близько 20,000 людей. І дослужуються вони 25-літньої річниці, і тисячі з них дослуговуються ранги серджанта, а сотки ранги поручника. Отже що в тому великого, що Бетел це зробив?

Одначе, коли взяти під увагу, що Бетел мурин, коли взяти під увагу упередження білих до муринів в Америці, то треба признати, що Семюел Бетел доконав неаби якого подвигу, коли він дістався до поліції й не тільки видержав в ній 25 літ, але й дослужився при ній авансу.

РАСОВА НИЖЧІСТЬ.

На ювилею, що його поліцаєві Бетелові справили поліцаї й мурини й його церковні однодумці, Бетел говорив таке:

„Занадто часто ми, мурини, дозволяємо дивитися на себе як на нижчу расу. Тимчасом нема ні одної інтелєктуальної, моральної ні духової якости, для якої мурин не відкликався. Дехто навіть боїться, що, якби так муринові дати рівну нагоду, то він перевищив би свого білого брата".

Іншими словами, як мурини дозволяють білим людям дивитися на себе як на нижчу расу, то тим вони дають початок процесові, що кінчиться тим, що вони справді стають нижчими.

Чи багато є між білими поручниками нюйорської поліції людей, що це розуміють?

ЯКА НАУКА ДЛЯ ЖИТТЯ?

Одначе, хоч не легко до цеї правди додуматися, здається, що ще трудніше з неї витягнути практичну науку.

Це, що сказав поручник Бетел, це тільки загальне правило, яке треба перекласти на правила про конкретні життєві ситуації. Отже де, при яких нагодах, дає людина відчути людям своєї раси (або національности), що їх раса (або національність) нижча від іншої?

Коли людина буде вважати, то може знайти багато таких ситуацій. Наприклад, коли говориться: „Нашим людям свободи нема що давати, бо наші люди тільки сильної руки й сильного бука слухають". Або коли говориться: „Це є розумне становище, але наші люди розумного становища не займають". Або коли говориться: „О, де з цим нашому чоловікові! він такої моральної науки не розуміє!" Або: „Де нам до жидів, поляків, американців!"

Це кождий таким висказом є погляд, про який власне говорив поручник Бетел: що мовляв, наші люди не відкликаються на певні інтелектуальні, моральні або духові якости.

ДІЛА ГОЛОСНІ ВІД СЛІВ.

Зрештою не треба аж говорити таке. Вистарчає, як поводиться супроти своїх людей так, як не поводиться супроти чужих людей. Така поведінка звичайно показує, що своїх людей уважається за людей нижчого умового, морального або духового розвою.

Навіть таке можливе, що людина може говорити людям уважати себе за рівних з іншими народами, але при тому поводиться так, що люди якраз з того винесуть інше враження, себто наберуться враження, що їм з іншими народами не рівнятися.

НИЖЧА РАСА?

Серед американців широко поширене переконання, якраз противне до того, яке своїм слухачам висказав поручник Бетел. Себто, що мурини не є рівні під духовим оглядом білим людям, але нижчі від них.

Цей погляд приймає багато наших людей, дарма, що ці самі американці, які нашим людям цю думку передали, мають таке саме поняття про нижчість нас самих. Звісно, вони цього нам не скажуть, бо вважають „політичніще" нас не вражати; але вже в цьому, що вони своїх почувань виразно не кажуть, ховається їх почуття про їх вижчість: тим вони показують, що вони умово вищі, які можуть нас обдурити.

Таксамо в наших людей принялося загально звичайне в Америці переконання про нижчість італійців. Є й люди, що про них інакше не говорять, як про „вапів" або „дич-диґерс".

Чи варта нам проймати на сліпо якесь переконання, що поширене серед народніх мас в Америці? Чи треба вперед його змірити й знайти, скільки саме в ньому правди?

РАБСЬКА РАСА?

Серед білих американців звичайно говорять про муринів як про нижчих людей у розумінню рабскости. Мовляв, мурини мають у собі рабського духа. Вони вважають білого за свого пана, за вижчу людину.

Вони навіть кажуть: Чорних рабства не навчило біле панування. Вони вже з природи такі. Їх натура схиляється до улеглости іншій людині. Вони з природи раби. Вони не вміють держатися як свобідні й рівні люди. Вони мусять мати над собою наставників, що їх батогами й силою женуть робити те, що інші люди роблять добровільно.

Як звичайно, такі речі говорять не тільки білі, жадні панування над чорними людьми, але й деякі чорні, що собі хотіли би над ними панувати.

ЧОРНІ РАБИ В АФРИЦІ.

Американський психольоґ Елсворт Фарис, будучи місіонарем у Африці, розсліджував це питання.

Він шукав рабського по природі племени, але не знайшов. Нарешті йому сказали про племя Балоло, як справжніх рабів по природі. Ці мурини люблять признавати іншу людину над собою паном. Вони дозволяють продаватися з рук до рук без протесту. Вони віддають свому панові добровільно свою добичу, яку вони вполюють.

Проф. Фарис зайшов аж до рідного краю племени Балоло, і там побачив, що ці Балоло там зовсім не мають ціх рабських нахилів, які вони показують у неволі. Вони не люблять признавати над собою панів, не віддали би іншому чоловікові своєї добичі і не давалися би продавати в неволю.

Який висновок зробив професор Фарис?

У ЧОМУ РАБСТВО?

З слів проф. Фариса знов дістаємо образ кількох ситуацій, в яких пізнати рабського духа.

Між іншим, рабського духа видно в тому, що людина віддає іншій людині добровільно плоди своєї праці.

У тій частині Африки люди живуть з полювання. В Америці люди проживають інакше, рільництвом, промислом, торговлею.

Цікаво, чи коли людина добровільно віддає іншому плоди своєї праці, це треба вважати за рабську признаку, де не було би, чи це признака рабства лишень Африці, серед дикарів, що живуть з полювання?

ВЕЛИКИЙ ПРОЦЕС ОУН У ЛЬВОВІ

(Подано за львівським часописом „Діло").

Підс. Мигаль гірко заплакав.

По півгодинній перерві зізнавав свідок **Агатон Добрянський**. На питання предсідника подав, що Бачинського пізнав у 1934 р., бо його хтось післав до свідка, щоб дати йому працю. І дійсно Бачинський дістав працю на два дні підчас виборчої акції. Свою роботу виконав. Опісля свідок оповідав про Мигаля, якого пізнав на якихось зборах. Мигаль робив корисне враження. Був енергійним, але одночасно надто вразливим. Патріотизм підс. Мигаля часто виходив поза межі, так, що свідок мусів нераз спинювати його. Дав підс. Мигалеві працю, бо прийшов до переконання, що Мигаль повинен занятися чимсь поважнішим. Пізніше підс. Мигаль робив на свідка враження незрівноваженої людини. На питання свідка, чому часто поденервований, підс. Мигаль відповів, що над ним знущалася сторожа з КОП-у. Свідок старався, щоб підс. Мигаль залишився при Організації Українців міста Львова. Одного разу підс. Мигаль запитав свідка, як повинен поступити вояк, який дістав наказ, щоб його виконати, але цей вояк знає, що наказ шкідливий. Тоді свідок відповів Мигалеві, що вояк не повинен виконати такого наказу. Додав, що не знав, до чого це відноситься. На питання предсідника свідок подав, що підс. Мигаль питав його про це в 1934 р. На питання прокуратора свідок зізнав, що мабуть Мигаль звернувся до нього, щоб дати працю Бачинському. Було це на яких два тижні перед його вбивством.

На питання обор. д-ра **І. Яримовича**, яке враження під психічним оглядом робив підс. Мигаль, свідок подав його сильветку. Підс. Мигаль уважав, що його скривдили так, як уже більше людини не можна скривдити. Часто плакав, вибігав кудись і це робило враження, що підс. Мигаль ненормальний.

В тій хвилині підс. Мигаль нагло повстав з лави, схвильований і змінений на лиці, і хотів щось сказати, чи запротестувати, але його сусід-поліцай посадив підс. Мигаля назад на свому місці. Тоді Мигаль схилив голову на лавку і тихцем гірко заплакав.

Конфіденти поліції...

Свідок А. Орловський, поліційний агент, зізнавав про те, що підс. Феник ніс валізу з летючками та якимсь апаратом. На питання підс. Бандери, чи знає конфідентів поліції, зпоміж українців, свідок відповів: так!

Свідок Казимир Тшемжальський, поліційний агент, зізнав, що слідкував за підс. Івасиком і придержав його. На поліції знайшли в течці цього підсудного вибуховий матеріял. Підс. Івасик зізнав, що це прибори до хемії і що течку знайшов у поїзді. На питання прокуратора свідок зізнав, що за підс. Івасиком слідкував на головнім двірці по його приїзді з Кракова. В поїзді слідкували за цим підсудним поліційні агенти з Кракова: Чижевич і Капуста.

Свідок Степанія Ярош не прийшла і тому її зізнання відчитано.

Підс. Спольського виводять зі салі.

Свідок Владислав Хімяк, поліційний агент, широко оповідав про зізнання підсудних: Спольського, Підгайного, Качмарського, Мигаля по їх арештуванні на поліції, згідно з актом обвинувачення. Щож торкається ролі підс. Федаківа, свідок заявив, що поліція ніколи не мала інформацій, щоб вона належала до ОУН. Підс. Підгайний — заявив свідок — зізнав на поліції, що не є членом ОУН, але на прохання свого приятеля Бандери займався купном зброї. Підс. Мигаль зізнав на поліції, що Сенько не знав нічого про плян убивства Бачинського перед його виконанням. Це може бути доказом, що підс. Сенько до ОУН не належав і несвідомо пішов помогти товаришеві. По питаннях обор. д-ра Е. Давидяка, м-ра Жизневського та прокуратора поставили ще свідкові низку питань підсудні: м-р Спольський, Ст. Бандера та Янів. **Коли підс. Спольський поставив питання, чи його переслухували на поліції 9 днів і ночей без перерви,** прокуратор зажадав рішуче, щоб предсідник заборонив раз на завжди такі питання. Тоді предсідник спокійним голосом вияснив, що може допустити такі питання, якщо вони мали декого відтяжити. Підс. Спольський заявив, що хоче відтяжити підс. Івасика і тому предсідник дозволив йому говорити. Підсудний додав, що підчас переслухування його 9 днів і ночей без перерви на поліції підсунули йому концепцію про підс. Івасика і тому він його обтяжив. На дальші питання Спольського, чи він зізнавав про маґазини, чи навпаки, поліція говорила про це підсудному, свідок признає, що підс. Спольський зізнав лише про два маазини, а про інші поліція вже знала. Таксамо з зізнань свідка виходить, що поліція вже раніше знала про конспіративні помешкання ОУН у Львові. Вкінці підс. Спольський поставив питання свідкові, чи зізнав він поза протоколом. Одночасно **предсідник наказав усунути підс. Спольського з салі підчас того, як він став осуджувати свої зізнання зі слідства, як негідні українського націоналіста.**

Підс. Бандера питаннями виказував, що він не мав псевдониму „Кум", як це зізнав свідок, покликуючись на зізнання підс. Спольського. Далі цей підсудний виказував свідкові, що він зізнавав інакше у варшавському процесі, ніж зізнає нині про псевдоніми підс. Бандери, Малюци та інж. Підгайного. Свідок мнявся і перечив. Вкінці ще два питання поставив свідкові підс. Янів і після того предсідник відложив розправу до понеділка.

Зізнання знавців.

Знавець проф д-р **Маріян Вестшалевич** подав свою опінію про вибухові матеріяли, що їх знайдено в валізі Феника і в течці Івасика та про петарду, що вибухла в друкарні Яськова. Механізми, які знайшли в валізі Феника та в течці Івасика — були звичайними запальними механізмами, без сили знищити щонебудь. Щодо петарди, яка вибухла в друкарні Яськова, то, на думку знавця, вона мала демонстративний характер і той, що її зладив, не хотів спричинити якоїсь більшої шкоди.

У справі цієї петарди давав теж вияснення підс. Підгайний, а саме, що петарда не мала коперти тому, що підсудний не хотів, щоб відломки з тієї коперти могли когонебудь поранити.

Доц. д-р Йосиф Даллез складав своє оречення в звязку з секцією вбитого Я. Бачинського і дир. Бабія, яку знавець сам переводив.

Зізнання свідків.

По півгодинній перерві зізнавали знову свідки. Підс. Качмарський зрікся переслухання як свідка дружини бл. п. дир. І. Бабія. Предсідник погодився з цим зреченням.

Перший свідок **Каз. Олексінський,** кравець, зізнавав у справі плянованого виїзду підсудного Р. Сенькова до СССР. Тому, що свідок не вносить нічого нового до розправи, по кількох питаннях обор. д-ра Е. Давидяка і прокуратора, предсідник його негайно звільнив.

Поліційний агент у ролі слідчого судді. — Відхилені питання.

Свідок Яків Фурман, поліційний агент, переповідав фрагменти зі зізнань на поліції у справі вбивства Я. Бачинського. Додав, що на яких 10 днів перед убивством Бачинського поліція дістала вістки, що плянований замах на Бачинського мав політичне підложе. У справі вбивства дир. Бабія переслухував вбивника М. Цара у шпиталі 11 разів. Свідок ставив питання М. Цареві на картках і відповіди теж діставав письменні. М. Цар подав, що дістав приказ убити шкідника українського народу. Тому що М. Цар не був раніше у Львові і не знав осіб, з якими стрічався перед убивством, з його описів поодиноких осіб не можна було дійти, з ким він стрічався і хто видав йому приказ до вбивства бл. п. дир. І. Бабія. Зате поліції вдалося лише установити на основі зізнань М. Царя, що він мешкав з Д. Сусіком. По переслуханні на поліції Д. Сусіка арештовано пізніше А. Горницького. Опісля свідок зізнавав про те, як і хто з підсудних займався перевозом нелеґальної літератури. На питання прокуратора чи свідок стрінувся на терені Львова з помилками ОУН, що вбито когось, міркуючи, що це конфідент, свідок відповів: Так. Такий останній випадок є ще у слідстві, яке ведеться у справі вбивства Копача.

З черги низку питань до свідка поставив підс. Бандера. І так підс. Бандера пригадав свідкові його зізнання, що поліція на 10 днів перед убивством Бачинського вже знала, що перший замах на нього мав політичний підклад. Чи ця вістка надала напрям слідства? Свідок відповів, що і так і ні. Поліція брала під увагу ріжні можливости та обставини. На питання Бандери, хто вів слідство у справі вбивства Я. Бачинського, а саме політична чи кримінальна поліція, свідок відповів, що політична поліція. Тоді підс. Бандера ствердив, що зізнання св. Фіца є суперечні зі зізнаннями свідка, бо св. Фіц зізнав, що слідство вела кримінальна поліція. Тут прокуратор заявив, що коли приїхав на місце вбивства Бачинського, то там була поліція і політична і кримінальна. На питання підс. Бандери, чи на похороні Бачинського був поліційний агент Владислав Хімяк і чи він мав за завдання ствердити, чи українське студентство візьме участь у похоронах Бачинського, свідок потвердив, що дійсно В. Хімяк був. Не знає, чи В. Хімяк ствердив, що студенти не було на похороні. Питання підс. Бандери, чи ком. Цесельчук був керманичем протиукраїнської бриґади, предсідник відхилив. Те саме сталося з питанням Бандери до свідка, чи він знає, що поліційний аґент Ромуальд Новачевський представився Мигалеві, що є слідчим суддею і що переслухував його в цьому характері.

(Дальше буде.)

ЗАКЛИК

до земляків села Сернюк.

Дорогі земляки! Виділ читальні Просвіти в Серниках Долішних, рогатинського повіту, звертається до вас за помічю. Польський державний закон загрожує замкненням, або відданням під свою контролю, тим освітнім товариствам, які не мають приписаної законом книгозбірні у кількості 500 томів книжок. Вслід за тим нашій читальні Просвіти грозить велика небезпека, що її або зачинять, або віддадуть під польську контролю, яка знову надішле свої книжки і назначить свого бібліотекара. Які наслідки вийшли би з цього, не важко передвидіти.

Тому ми кличемо до вас, земляки, **поможіть!** Поможіть нам грішми, щоби ми могли купити ті книжки й щоби ми могли вдержати цю нашу просвітню твердиню в наших руках. Бо ми самі не всилі цього зробити. Тепер на наших селах страшна нужда, люди прибиті злиднями, тяжко стянуться навіть на податок. Крім того є ще інші потреби звязані з українським громадським життям, які приходиться нам виконувати. Ця остання загроза, то вже понад всі наші сили. Тому ми ще раз вас просимо: Поможіть! За вашу ласкаву поміч, наше село буде вдячне вам на віки.

Підписи.

За виділ читальні: слідують підписи.

Повища відозва говорить сама за себе. Тому тут зайві всякі пояснення. Всі ми знаємо, що наше село опинилося в тяжкій нужді. Наша поміч з Америки є необхідною. Ми звідси не сміємо допустити, щоб ворог замикав нашим односельчанам їх Просвіту. Тому якнайскоріше зберім тут жертви та вишлім їм свою поміч. В тій цілі завязався вже „Комітет односельчан Сернок Долішних", який то комітет поставив собі за завдання ці гроші зібрати. Жертви просимо слати на таку адресу: 9731 — 91st St., Ozone Park, L. I., N. Y.

Кожний цент буде проголошений в часописах.

За комітет:
Г. Підскальний.

Криза.

— Знаєш, якби не моя собака, я вже давно був би з голоду вмер.

— Так?

— Еґе. Я її вже пять разів продав, а вона завжди на другий день вертається до мене.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ВАГА РІДНОЇ ШКОЛИ.

Своя школа відограє в життю одну з найважніших роль. Проте нераз занедбуємо цю справу, хоч бачимо, що молоде покоління пропадає в чужому морі. Якби хтось присвоював собі нашу приватну власність, то ми всіма способами старались би її оборонити. Колиж хтось забирає нам нашу молодь, ми мовчимо і не стараємося оборонити цеї нашої власности. Дивимось ми на це і хоч жаль нам тої молоді, а проте не маємо сили волі піднятися і сказати: стрівайте, це наше. І так відходять від нас молоді покоління, забувають рідну мову, рідні звичаї, відбиваються від своїх родичів, не розуміють нас старших, а часто покипковують собі з тих річей, які для нас найдорощі. Не розуміють вони слів нашого ґенія: „Учітеся брати мої, думайте, читайте, і чужому научайтесь, свого не цурайтесь".

З цього ми повинні зробити практичний висновок й старатися в кожній місцевості мати добру, рідну, школу, а також доброго учителя, який вмів би заохотити дітей до науки, та вмів ту науку подати. Ріжними представленнями, концертами деклямаціями, піснями, або танками, він витворював би у тих малих дітей пошану до свого мистецтва, до рідної культури. Бо наше мистецтва дуже багате. Його шанують чужі народи, та нераз ставлять його на першому місці. Чомуж би мали цуратися його наші молоді покоління?

Самозрозуміле, що добра школа і добрий учитель потребують також більше грошей. Але якби люди розуміли вагу школи, то вони не пощадили би грошей на ту ціль. Вони могли би придумати ріжні способи, щоби ті гроші зібрати. Вони не мусіли би тих грошей витягати просто зі своеї кишені, а могли би їх роздобути при помочі ріжних підприємств. При тім і самі мали би задоволенння і придбали би фонди на добру річ, якою є школа.

Не жалуймо труду на ту ціль. Освідомлюймо нашу молодь змалку в національному дусі, та виплекаймо у неї любов до рідної культури. бо коли ми цього не зробимо, то наша молодь пропаде для нас, а також пропаде для Америки, бо коли родичі не поставлять дитини змалку на ноги, та не виплекають в неї любови до гарних річей, то на старість з неї нічого не буде.

Петро Гринишин,
Асторія, Л. Ай.

ПЯТЬ СТУПНІВ ВІД РІВНИКА.

Москіти, терміти, гроші й вибори. — Ящірки, приятелі людей. — Як Господь сотворив маляйця? — Султан приймає. — Дівчата й жінки. — Ліниві мужчини. — Все за підписи!

(За д-ром М. Йорданом.)

Макасар це місто на острові Целебесі, пять ступнів на південь від рівника. Лежите під сіткою, щоб охоронитися перед москітами. Зі двору чути нічний концерт сверщків і пронизливі крики папуг. Перед москітами годі оборонитися, не помагають ґазові свічки, смердючі бомби і т. п. Багато помагають у боротьбі проти москітів ящірки. Нічю вилазять вони із криївок, лазять по стінах, по стелі, ловлять москітів. Тому то в тропікальних околицях дуже шанують ящірок. Як лише стемніється, зявляється їх повно на стінах, а кожний тубилець любо поглядає, як вони нищать комашню.

Другим нещастям є терміти. У тропікальних околицях Австралії всі доми побудовані на стовпах, оббитих циновою бляхою. А то інакше терміти зїли би ввесь дім. Нпр. у Манілі терміти дісталися до панцирної каси та зїли два міліони паперових пезів. Мешканці Филипин використовують цей апетит термітів у боротьбі проти політичних противників. Коли якась партія в якійсь виборчій окрузі почувається заслабою, вкине до виборчої урни кілька термітів. Коли потім виборчий комісар хоче обрахувати картки, не знайде там нічого: терміти зробили в урні порядок.

Маляйці мають такий переказ про походження своеї раси:

Одного дня постановив Господь сотворити чоловіка. Взяв глину та дбайливо виробив із неї чоловіка, потім подержав хвилину над вогнем. Та він подержав цього глиняного чоловіка задовго над вогнем, бо випікся зовсім на чорно. Себто був мурином із тієї глини.

— Ні, — подумав добрий Бог — такий опалений чоловік негарний. — Знову взяв глини, виробив з неї чоловіка і тепер держав уже коротше над вогнем, щоби знову не вийшов мурин. Та видно тепер держав того чоловіка закоротко над вогнем, бо в висліді одержав на-пів спеченого чоловіка, себто европейця.

Так прийшло до третьої й останньої спроби. Тепер уже добрий Бог був дуже обережний, держав глину над вогнем ані задовго, ані закоротко. І вийшов тепер випечений чоловік, як треба: маляєць!

Самособою, маляйці самі ділять себе, так сказати, на ранґи. Люблять почванитися перед чужинними гістьми як зразкові маляйці. Так нпр. подорожник д-р М. Йордан описує параду, яку бачив у Джокджакарті в султана Гаментку Бовоно VIII. Парада ця зветься „ґарабек мулют". Султан запросив до палати всіх визначних европейців, починаючи від голяндського ґубернатора Ван Ґеселера Вершуіра, якого звав своїм „більшим братом. Були теж визначні військові. Маляйські службовики були в золотом гаптованих саронґах і білих турбанах.

Султан прийшов зо своїми сорокома жінками, які з пошаною засіли на долівці. Потім прийшли надворні блазни та на-пів нагі зрослі близнюки. Майстри церемонії маєстатично внесли золоту скриню, державну скарбницю. Члени кабінету ступали в тіні золотих парасоль, що їх несла прислуга. Чим вища ранґа, тим більша парасоля.

Тепер почалася двогодинна парада з бубнами, свиставками, клярнетами та прапорами. Все військо, що стояло залогою в Джокджакарті, наємники, у фантастичних однострoях перейшли туди в поході. Перед престолом зупинялися та схиляли прапор.

Як принесли високонавантажені носилки із дарами-жнивами для народу, до престолу став наближатися навколішки надворний майстер церемонії. Став промовляти. Дякував в імені всіх підданих за щирі дарунки його величности султана. Вкінці подавали полинівку та сендвичі, а кожний був у якнайкращому настрою.

Цей султан коштує голяндців немало. Його апанажі з податковими доходами виносять величезну суму; султан вдоволений, що в сяйві своїх почестей не потребує брати відповідальности за державні справи. Не може забирати слова. Голяндський „більший брат" веде ті справи, а султан це наче концесія для юрби.

Або чарівний острів Балі! Дівчата їх гарні, та що з того, коли вони всенький день жують „бетель", а червоний сік спльовують правобіч і лівобіч здовж вулиці, у рів. І всі спилoвують собі зуби, бо вірять, що щойно тоді стають уповні дозрілими. Зрештою вони гарно збудовані, лиця клясично пропорціональні, ступають злегенька. Їх танець у святинях дуже мельодійний та ритмічний.

Значно більше тут жінок. Жінки працюють, мужчини лінюхують, проводять час на двобоях півнів, вилігуються в тіні пальм. Кожний мешканець Балі має пересічно по чотири жінки.

Цікавий спосіб плачення мають туземці в тропікальних околицях, як взагалі на Сході. Платять підписами всюди: в готелі, на кораблі, в поїзді підчас руху, взагалі коли хто предложить рахунок, гість ставить лише свій підпис, одначе грошей не дає, а йде собі далі спокійно. Хто хоче поїхати автом, підписується шоферові. Хто хоче відсвіжитися содовою водою з віскою, робить те саме у барі вейтрові. Можна такими підписами пережити і цілий місяць, замісць готівкою. Та мабуть не трапляється таке, щоби такий, що понаписував через місяць повно своїх підписів, не заплатив по місяцеві. Готелеві касієри знають своїх людей і визнаються в тій масі підписів так добре, як нпр. книговод біжучого конта якогось банку на чеках.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗА

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. Вільних Козаків, від. 316, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в четвер, 9. липня, в годині 8-мій ввечір. Порсимо всіх членві прийти на ці збори, бо маємо багато справ до порішення. Контрольна комісія здасть справоздання за минулих 6 місяців. Довгуючі члени зволять вирівнати свою залеглість, бо в противнім разі будуть суспендовані. Члени, котрі ще не мають доплаченого цертифіката, повинні цього місяця доплатити. — Б. Ґурянський, секр.

БОФАЛО, Н. Й. Тов. Український Сокіл, від. 304, повідомляє своїх членів, що піврічні збори відбудуться в пятницю, 10. липня, в годині 7:30 ввечір. Кождий член повинен прийти й постаратись о нового члена до Союза і Товариства. Вступ вільний. — Іл. Важ, предс.; С. Ваврів, секр.

Приятельки.

— Петро каже, що я — головна його думка.

— Ну, то я бачила його тепер у парку з якимись побічними думками.

БЛИЗНЯТА ТАРЗАНА. (48).

Тарзан доступав за чорношкірим воїном з переконанням, що зближається до невідомого села, в якому є увязнені його два приятелі, чи, як їх звали, „близнята Тарзана". Фактичнож чорношкірий провадив його не в напрямі свого села, де справді знаходилися хлопці, тільки деінде: в напрямі зготовленої лапки.

Бажання якнайскорше злучитися з хлопцями було у Тарзана таке велике, що він не давав Чорному ні на хвилю відпочити. Коли чорний хотів присідати, Тарзан підганяв його, щоб ішов далі. Вкінці чорний зовсім охляв на силах і, виснажений до краю, впав на землю. Тарзан підняв його, взяв собі на плечі й подався далі.

Ось так машерували вони три дні, майже без упину, аж доки не дібралися до провалля, по обох боках якого зносилися прямовісно високі береги. Тут чорний затримався і промовив: „Тепер ти не потребуватимеш мене більше. Ось ступай лише цим проваллям, а далі перейди долину і там знайдеш село племени Мугава.

„В цьому селі знайдеш двох білих хлопців, живих або мертвих". Тарзан подякував дикунові за те, що його запровадив сюди, і подався в напрямі провалля, не маючи найменшого поняття про те, що входить на долину смерти, на долину, що з неї нема вороття. Чорний воїн стояв позаду й вдоволено випровожав очима Тарзана на той шлях.